

Anne Sütü İle Beslenmeyi Etkileyen Faktörler

Factors Influencing on Breastfeeding

Ali Rahmi Bakiler

Salih Özgür

Esra Arun Özer

Sağlık Bakanlığı Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Klinikleri, Yenisehir, İzmir

ÖZET

Amaç: Anne sütü su dahil hiçbir şey verilmeksizin yaşamın ilk altı ayında bebeğin tüm besinsel ve psikolojik gereksinimlerini karşılamaktadır. Annelerin emzirme konusundaki bilgilendirilmeleri, ailelerin sosyokültürel durumları anne sütü ile beslenme üzerine etkili faktörler olmaktadır. Bu çalışmada, bebeklerin en az 6 ay anne sütü ile beslenmeleri üzerine etkili faktörlerin araştırılması amaçlanmıştır.

Hastalar ve Yöntem: Hastanemiz Süt Çocuğu Servisinde yatırılarak izlenmekte olan 12-24 ay arası, herhangi bir konjenital anomalisi bulunmayan, zamanında doğmuş 526 olgu çalışma grubu olarak alınmıştır. Anne sütü ile beslenme süresi ve bunun üzerine etkili faktörlerle ilgili veriler olguların annelerine uygulanan anket formlarından elde edilmiştir.

Bulgular: Çalışma grubunda altı aydan az süreyle anne sütü alma oranı %32.1 olarak bulunmuştur. Anne sütünü altı aydan az alan hastalarla en az 6 ay anne sütü alan olguların anne ve baba yaşı ve eğitim düzeyi, ailelerin sosyoekonomik durumu, annelerin çalışma ve süt izni kullanma oranı, emzirmeye doğumdan sonraki ilk altmış dakikada başlanma oranı bakımından anlamlı istatistiksel fark saptanmamıştır. Anne sütünü 6 aydan daha az alan bebeklerin doğum ağırlığının anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür ($p=0.000$). Anne sütünü en az altı ay alan grupta annelerin emzirme eğitimi alma oranının daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p=0.02$). Altı aydan az süre ile anne sütü alan bebeklerde emzik kullanım oranının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0.000$).

Sonuç: Anne sütü ile beslenmenin en az 6 ay süreyle devamlılığının sağlanması için annelere doğum öncesi ve doğum sonrası emzirme eğitiminin etkin olarak verilmesinin, düşük doğum ağırlıklı bebeklerin beslenmesinin yakından izlenmesinin ve emzirilen bebeklerde emzik kullanımının önlenmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne sütü, emzirme süresi, eğitim, emzik

SUMMARY

Aim: Exclusively breastfeeding is sufficient for infants during the first six months. Maternal education on breastfeeding, socio-cultural features of families are influencing factors on duration of breastfeeding. The aim of the present study was to investigate the factors which may have effect on duration of breastfeeding.

Methods: The study included 526 infants (age range 12-24 months) who were treated in our hospital. Infants with congenital anomalies and chronic diseases, preterm babies were excluded. The data related to the factors which may have effect on the duration of breastfeeding were obtained from the questionnaire form completed by the infants' mothers.

Results: The percentage of breastfeeding shorter than six months was 32.1%. No significant difference was found between this group and those with breastfeeding longer than six months in terms of age and educational status of parents, the professions and workout permission for breastfeeding of mothers and the ratio of the

mothers starting breastfeeding within sixty minutes after delivery. In contrast, the birth weight of the infants breastfed shorter than six months was significantly low ($p=0.000$) and the ratio of mothers trained for breastfeeding was found significantly higher for the group with breastfeeding longer than six months ($p=0.02$). Nevertheless, the ratio of pacifier usage was statistically higher in the infants breastfed less than six months. ($p=0.000$).

Conclusion: To maintain breastfeeding longer than six months, mothers should be trained before and after labour. Infants with low birth weight should be followed up closely and pacifier usage should be avoided for the infants on breastfeeding.

Key Words: Breastfeeding, breastfeeding duration, training, pacifier

Başvuru tarihi: 18.07.2005

İzmir Tepecik Hast Derg 2005;15(2):111-115

Anne sütü yaşamın ilk altı ayında bebeğin tüm fizyolojik ve psikososyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Anne sütü ile beslenmenin yaygınlaştırılması tüm dünyada öncelikli olarak ele alınmaktadır. Anne sütü ile beslenmeyi olumsuz etkileyen başlıca faktörler arasında doğumdan sonra emzirmeye geç başlanması, annelerin emzirme konusunda yeterli bilgilerinin olmaması ve bebeğe anne sütü dışında su, formula verilmesi sayılabilir. Ülkemizde yapılmış çalışmalarda doğumdan sonra annelerin %95'inin anne sütü verdiği, buna karşılık 6 ay yalnızca anne sütü ile beslenme oranının düşük olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada ilk altı ay anne sütü ile beslenme üzerine etkili olan faktörleri araştırmak ve teşvik çalışmalarında doğru hedeflerin belirlemek amaçlanmıştır.

HASTALAR VE YÖNTEM

T.C. Sağlık Bakanlığı Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Süt Çocuğu Servisi'nde yatırılarak izlenmekte olan 12-24 ay arası 526 hasta çalışma grubu olarak alındı. Konjenital kalp hastalığı, kistik fibrozis gibi herhangi bir kronik hastalığı olan, 37. gebelik haftasından önce doğmuş, konjenital anomalisi bulunan olgular çalışma grubuna alınmadılar. Tüm olguların anneleri ile görüşülerek, bir anket şeklinde olgulara ait yaş, cinsiyet, doğum ağırlığı, doğum şekli, anne ve babanın yaşı ve eğitim durumu, ailedeki birey sayısı, anne sütü alma süresi, doğumdan sonra ilk 1 saat içinde emzirmeye başlama durumu, emzik kullanımı, anne sütü dışında su, formula ve ek besinlere başlanma zamanı, anneye emzirme eğitimi verilip verilmediği,

çalışan annelere süt izni verilme durumu hakkında bilgi toplandı.

Çalışma grubuna alınan olgular anne sütü alma sürelerine göre 6 aydan daha az süre anne sütü alanlar ve 6 aydan fazla anne sütü alanlar olmak üzere iki gruba ayrıldı. Her iki grup yukarıda sayılan parametreler bakımından istatistiksel olarak karşılaştırıldı.

İstatistiksel analizlerde SPSS 10.0 bilgisayar programında bağımsız örnekler t testi, ki-kare testi kullanıldı. P değerinin 0.05'ten küçük olması istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

BULGULAR

Çalışmaya alınan olguların genel özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan toplam 526 olgunun 169'u (%32.1) 6 aydan daha az süre anne sütü almıştır. Anne sütünü 6 aydan az alan olgular ile en az 6 ay anne sütü alan olgular yaş, cinsiyet, doğum şekli, bir yaşındaki vücut ağırlığı, anne ve baba yaşı ve eğitim durumu, annenin çalışma durumu açısından karşılaştırıldığında anlamlı istatistiksel fark bulunmamıştır. Anne sütünü 6 aydan daha az süre alan bebeklerde doğum ağırlığı ortalamasının, en az 6 ay anne sütü alan bebeklere göre daha düşük olduğu, bu farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0.000$). Çalışma grubunu oluşturan toplam 526 olgunun %92.2'sinin ilk dört ay yalnızca anne sütü aldığı, buna karşılık 26 (%4.9) olgunun hiç anne sütü almadığı, 15 (%2.9) olgunun ise ilk dört ayda anne sütü yanısıra formula aldığı görülmüştür.

Tablo 2'de her iki gruptaki olgular emzirme ile ilgili faktörler açısından karşılaştırılmıştır. En az

Tablo 1. Anne sütünü 6 aydan az ve en az 6 ay alan olguların özellikleri.

	6 aydan az anne sütü alan olgular (n=169)	En az 6 ay anne sütü alan olgular (n=357)	p
Yaş (ay)*	17 ± 3.7	16.8 ± 3.4	0.50
Doğum ağırlığı (gram)*	3080.7 ± 607.8	3285.6 ± 581.0	0.000
Cinsiyet (E/K)	100 / 69	203 / 154	0.61
Doğum şekli (normal/ sezeryan)	106 / 63	246 / 111	0.15
Bir yaşındaki vücut ağırlığı (gram)*	9300.4 ± 1436.2	9552.0 ± 1440.5	0.11
Anne yaşı (yıl)*	26.8 ± 5.3	27.3 ± 5.3	0.25
Baba yaşı (yıl)*	31.7 ± 5.7	31.4 ± 5.1	0.48
Aile tipi (çekirdek/geniş)	137 / 32	281 / 76	0.53
Ailedeki birey sayısı*	4.2 ± 1.5	4.4 ± 1.7	0.13
Anne eğitim durumu			
Okur yazar değil	15	30	0.85
İlköğretim	154	327	
Ortaöğretim	0	0	
Yüksek tahsil	0	0	
Baba eğitim durumu			
Okur yazar değil	5	5	0.22
İlköğretim	164	352	
Ortaöğretim	0	0	
Yüksek tahsil	0	0	
Annenin çalışma durumu			
Çalışıyor	12	20	0.43
Çalışmıyor	157	336	

Tablo 2. Anne sütünün 6 aydan az verilmesine etkili faktörlerin karşılaştırılması.

	6 aydan az anne sütü alan olgular (n=169)	En az 6 ay anne sütü alan olgular (n=357)	p
İlk emzirme zamanı			
İlk 60 dakika içinde	62	142	0.49
Daha sonra	107	215	
Emzirme İle İlgili Eğitim			
Verildi	69	174	0.02
Verilmedi	100	183	
Emzirme ile ilgili güçlük			
Oldu	47	34	0.000
Olmadı	122	323	
Süt İzni			
Verildi	12	13	0.36
Verilmedi	2	5	
Emzik			
Kullandı	144	189	0.000
Kullanmadı	25	168	

6 ay anne sütü alan grupta ilk 60 dakika içinde emzirme oranı daha yüksek bulunmasına rağmen gruplar arasında anlamlı istatistiksel farka yol açmamıştır ($p=0.49$). Anne sütünü en az 6 ay alan grupta, annelerin emzirme ile ilgili eğitim alma oranlarının daha yüksek, emzirme ile ilgili güçlük yaşanma oranının ise daha düşük olduğu, her iki parametrenin de gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farka yol açtığı görülmüştür (sırasıyla $p=0.02$, $p=0.000$). Her iki grup arasında annelerin süt izni kullanma oranlarının anlamlı farklı olmadığı bulunmuştur. Anne sütünü 6 aydan az alan bebeklerde emzik kullanma oranının istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur ($p=0.000$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada, doğumdan sonra anne sütü ile beslenen bebeklerin %32'sinin 6 aydan az süre anne sütü aldığı görülmüştür. Anne sütü ile 6 aydan daha az beslenen bebeklerde doğum ağırlığının daha düşük olduğu, annenin emzirme konusunda yeterli bilgilendirilmemiş olması ve emzik kullanımının emzirme süresi üzerine etkili faktörler olduğu görülmüştür. Ülkemizde yapılan araştırmalarda doğumdan sonra bebeklerin %95'den fazlasının anne sütü ile beslenmeye başladıkları, ancak anne sütü ile beslenmenin 6. ayda %76 civarına düştüğü bildirilmiştir (1). Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan istatistiklerde anne sütü ile beslenmenin %75 oranında başladığı, 6. ayda anne sütüne devam oranının %50'lerin altına indiği bildirilmektedir (2). Bu çalışmada ilk dört anne sütü alma oranının %92.2 gibi oldukça yüksek olduğu buna karşılık 6. ayda bu oranın %67.9'a gerilediği görülmüştür. Ülkemiz sosyoekonomik koşulları göz önüne alındığında hizmet verdiğimiz hasta grubunda en az 6 ay anne sütü kullanımının teşviki konusunda çalışılması gerektiği görülmektedir.

Altı aydan daha az anne sütü ile beslenen olguların genel özellikleri karşılaştırıldığında ailelerin yapısal özelliklerinin ve kültürel durumlarının farklı olmadığı, çalışan annelerde süt izni kullanma oranları arasında fark olmadığı görülmüştür. Bu çalışmadaki kısıtlayıcı noktalardan birisi, çalışmanın aynı sosyal güvenceye sahip, aynı

bölgede yaşamakta olan hastalar üzerinde yapılmış olmasıdır. Bundan dolayı anne sütünü en az 6 ay veren aileler ile diğerleri arasında çalışmamızda istatistiksel açıdan anlamlı fark saptanmamış olabileceği kanısındayız. Aynı parametreler toplumun tamamını örnekleyecek şekilde değerlendirildiğinde anne sütü ile en az 6 ay beslenme üzerine sosyoekonomik faktörlerin fark yaratabileceği düşünülebilir.

Bertini ve ark. (3) doğum ağırlığının 3000 g'ın altında olan bebeklerde anne sütü ile beslenme süresinin anlamlı olarak daha az olduğunu bildirmiştir. Çalışmamızda da benzer şekilde anne sütünü 6 aydan az alan bebeklerin doğum ağırlıklarının istatistiksel olarak anlamlı oranda daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuçtan yola çıkılarak düşük doğum ağırlıklı bebeklerin anne sütü ile beslenmeleri konusunda daha yakın ilgi ve destek sağlanması gerektiği kanısına varılmıştır.

Anne sütü ile beslenme üzerine yapılan pek çok çalışmada annelere verilen emzirme eğitiminin anne sütü kullanım süresi üzerine anlamlı olumlu etkisi olduğu bildirilmektedir (4-6). Altı aydan daha az anne sütü alan bebeklerin annelerinin emzirme sorunlarının daha fazla olduğu ve emzirme ile ilgili eğitim alma oranının da daha düşük olduğu görülmektedir. Anne sütü ile beslenme ve emzirmenin devamlılığı konusunda hizmet verdiğimiz hasta grubumuzda eğitim çalışmalarının artırılması gerekliliği ortaya konulmuştur.

Anne sütü ile beslenmeyi olumsuz etkileyen faktörlerden birisi de emzik kullanımı olmaktadır. Emzik kullanımı meme karmaşası yaratmakta ve bebeğin anne sütü ile beslenme süresini kısaltmaktadır (7,8). Çalışma grubumuzda da emzik kullanımının anne sütü ile beslenmenin sürekliliği üzerine anlamlı olumsuz etki yaptığı gösterilmiştir.

Sonuç olarak, anne sütü ile beslenmenin en az 6 ay süreyle devamlılığının sağlanması için annelere doğum öncesi ve doğum sonrası emzirme eğitiminin etkin olarak verilmesinin, düşük doğum ağırlıklı bebeklerin beslenmesinin yakından izlenmesinin ve emziren bebeklerde emzik kullanımının önlenmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Yazarların Notu: Yazarlar, bu çalışmaya katkılarından ötürü, Prof. Dr. Sadık Akşit'e (Ege Üniveristesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı) teşekkür ederler.

KAYNAKLAR

1. Ertem IO, Akıncı Z, Ulukol B, Başkan-Gulnar S. Socioeconomically advantaged infants attending a university well-child clinic in Ankara: are they breast-feeding optimally? *Turk J Pediatr* 2001;43(3):223-30.
2. Ertem IO, Votto N, Leventhal JM. The timing and predictors of early termination of breastfeeding. *Pediatrics* 2001;107(3):543-548.
3. Bertini G, Perugi S, Dani C, Pezzati M, Trochin M, Rubaltelli FF. Maternal education and the incidence and duration of breast feeding: a prospective study.
4. Kültürsay N, Şen A, Kurugöl Z, Yenigün A. Anne sütü ile beslenmeyi etkileyen faktörler: Eğitimle yalnız anne sütü verme süresinin uzatılması. *Türk Pediatri Arşivi* 1993;28(1):30-35.
5. Kools EJ, Thijs C, Kester AD, van den Brandt PA, de Vries H. A breast-feeding promotion and support

program a randomized trial in The Netherlands. *Prev Med* 2005;40(1):60-70.

6. Peat JK, Allen J, Nguyen N, Hayen A, Oddy WH, Mhrshahi S. Motherhood meets epidemiology: measuring risk factors for breast-feeding cessation. *Public Health Nutr* 2004;7(8):1033-7.
7. Benis MM. Are pacifiers associated with early weaning from breastfeeding? *Adv Neonatal Care* 2002;2(5):259-66.
8. Kramer MS, Barr RG, Dagenais S, Yang H, Jones P, Ciofani L, Jane F. Pacifier use, early weaning and cry/fuss behaviour: a randomized controlled trial. *JAMA* 2001;286(3):322-6.

Yazışma adresi:

Doç. Dr. Esra Arun Özer

T.C. Sağlık Bakanlığı Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Klinikleri, Yenışehir, İzmir

Tel : 0 232 469 69 69

E-posta: eozar@deu.edu.tr
